

”Handbollstjejer har korta shorts” normer, identitet och femininisering i ett tjejhandbollslag vid tal om kläder.

Lisa Fallhagen
Högskolan i Halmstad
Idrottspedagogik
Handledare: Åke Nilsén
Examinator: Vaike Fors

Den här studien handlar om tjejer som spelar handboll och hur de använder sina kläder. Intresset för handbollstjejer kommer från den långa erfarenhet inom handboll och den synliga fenomenet att handbollstjejer använder ”korta shorts”. Syftet med studien är att studera hur handbollstjejer materialiserar kläder genom normer och femininisering samt vilken betydelse den får för identiteten i ett maskulint sammanhang uttryckt i tal om idrottskläder. Tre gruppintervjuer med ett handbollslag i åldern 14-17 år genomfördes och bearbetades genom en kvalitativ innehållsanalys. I analysen framkom att homogenitet i laget har betydelse för hur tjejerna väljer att klä sig samt att det sker en femininisering av kläderna i den manliga kontexten. Normer och identiteten styr den homogena gruppen genom att det finns oskrivna regler för tjejerna att förhålla sig till samt en handbollsidentitet att leva upp till. Genuskonstruktioner i form av att handbollen ses som en maskulin idrott och feminitet som en anledning till uppvikta shorts.

Acknowledgments

Jag vill tacka alla spelare och tränare i handbollslaget som gjorde det möjligt för mig att genomföra min uppsats. Speciellt tack till de spelare som ställde upp på gruppintervjuer, utan er hade det inte varit möjligt att slutföra studien. Jag vill också tacka min handledare Åke Nilsén, som trodde på min idé ända från början och till Vaike Fors för stort stöd.

Idrott är en mänsklig aktivitet som är socialt konstruerad och har den direkta betydelsen ”överenskomna villkor för skapandet av en specifik meningsfull verksamhet”. Idrott är ett fenomen, det finns bestämda faktorer eller element som måste finnas för att idrott skall förstås som idrott. Den förståelse som växer fram när vi lever med andra människor i en social kontext, som när vi lär oss likheter och skillnader, är de fenomen som vi först måste fastställa innan vi börjar ifrågasätta den (Lindfelt, 2006).

Pojkfotboll som en manlig fostringsmiljö är ett sätt för Fundberg (2003) att komma närmare begreppet maskulinitet. Han skriver att det inte råder någon tvivel om att idrott är skapat av män och för män. Muller (2007) och Aapola, Gonick och Harris (2005) skriver också att idrott är en historiskt manlig arena. Muller fortsätter med att beskriva att detta får konsekvenserna att kvinnor utmanar den maskulina normen som dominerar det idrottsliga rummet. Genom Fundbergs forskning ville han se pojkfotboll som en miljö där pojkar blir till män. Maskulinitet formades genom att, lika som normer, visa vad som inte var manligt. Det var till exempel inte manligt att ”vara en kärring”. ”Vara en kärring” betydde i detta sammanhang att pojkarna inte fick gnälla, gå undan eller tveka för då blev man en kärring. Genom detta resonemang från både Fundberg och de resultat som speglade verkligheten kan idrott ses som en maskulin kontext som inte är till för tjejer.

Petersson McIntyre (2009) har skrivit om om Genus, sportmode och flexibla fibrer. De har gjort en studie på en fitnessklubb där hon studerat och intervjuat personer som tränar där. Det har skapats ett specifikt förhållande mellan kläder och mänskliga kroppar där kläder gjorda för fysisk träning ska ha funktioner så som att andas och döda bakterier (Petersson McIntyre, 2009). I undersökningen som författaren gjort så berättar Filippa att hon inte köper kläder i vanliga sportaffärer för ”då har alla dem”. Detta är intressant då det verkar som att det inte är okej att ha kläder som alla andra men samtidigt kläder ska det passa in i kontexten. Ojanen (2009) skriver om normerna som finns bland stallflickor i Finland när det gäller hur dessa klär sig. Kläder signalerar en kulturell ordning och bygger gränser. Normerna som gäller klädseln utformas i relationerna mellan flickor (Ojanen, 2009).

Ända sedan liten flicka har jag befunnit mig i idrottskontexten och i synnerhet inom handboll. När intresset för att själv träna och spela handboll svalnade tog jag steget att bli tränare. I mitt tränarskap har jag fått möta många olika ungdomar i alla åldrar och framförallt tjejer. Tjejer och idrott är ett väldigt intressant studieområde och inom handbollen har ett fenomen påpekats, hånats och diskuterats. Detta fenomen kan beskrivas som att tjejer inom handboll använder shorts på ett speciellt sätt, de viker upp shortsens så att de blir kortare i benen. I vardagstal med människor i min omgivning så är detta en annorlunda och konstig företeelse men många vet om att det är så här inom tjejhandbollen. Dessa uppvikta shorts har gjort mig intresserad av att studera hur normerna för klädsel bland handbollstjejer uttrycks i form av vilka gränser som finns, hur tjejer klär sig och hur tjejerna använder herrmodellkläder och gör dem feminina. Intresset ligger i att studera hur flickor klär sig i en kontext som styrs av manliga värderingar och ideal samtidigt som de befinner sig i en specifik gemenskapsgrupp där det bara finns tjejer.

Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Box 823
301 18 Halmstad

Syfte

Syftet är att studera hur handbollstjejer materialiserar kläder genom normer och femininisering samt vilken betydelse den får för identiteten i ett maskulint sammanhang uttryckt i tal om idrottskläder.

Forskningsfrågor

Vilken betydelse får kläderna för handbollstjejer i det maskulina sammanhanget som de befinner sig i?

Vilken betydelse får normerna vid tal om kläder bland handbollstjejer?

Vad ger handbollskläder för betydelse för handbollsspelande tjejers uttryck om identitet?

Teoretiskt ramverk

Studien utgår ifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv där grundtanken är att få en förståelse för hur fenomenet är skapat i sociala interaktioner. Socialkonstruktionismen har en syn på världen som innebär att verkligheten är socialt konstruerad och forskningen går ut på att utforska sociala konstruktioner (Alvesson & Skoldberg, 2008). Allwood och Erikson (2010) tar upp ett exempel om kön, där kön kan ses som en social konstruktion. Vilket då innebär att uppdelningen mellan kvinnor och män har skett genom den sociala processen där roller och handlingar har kommit att ses som givna oberoende av vår förståelse om dem. Socialkonstruktionism har fått ett stort genomslag inom genusforskning. Mest har de synsats i diskussioner om hur män är normaliteten i samhället. Begreppet genus är en markering för att könet ska ses som det sociala könet och inte det biologiska (Allwood & Erikson, 2010).

Normer

Att vara normal har varierat över tid och länge har man arbetat för att mäta och räkna fram den normala människan. Normalitet utgår från vad människan inte vill vara, till exempel att vi inte vill vara fattig eller avvikande. Normalitet är aldrig homogen och normerna är aldrig detsamma hos samma personer. I varje grupp finns egna normaliteter samtidigt som det finns avvikelser. Normer är situationsbaserade och är olika i alla de olika sammanhang som finns (Svensson, 2007). I handbollslaget finns andra normer än vad som kanske finns i klassen eller hemma, dessa styr hur människor agerar. I samhället skapas en dynamik mellan sammanhangen och de kulturella vilket leder till ett ständigt prövande av normer. Vi individer socialiseras in i samhället och in i det normala, och agerar så som det förväntas av oss. Detta sker genom olika prövningar i hur vi ska vara och på det viset utvecklas en normalitet. Det är skillnad mellan regler och normer, där normer är det som är informellt och blir tydliga när någon överträder dem. (Svensson, 2007). Ambjörnsson (2004) skriver om hur tjejer förhåller sig till de föreställningar som finns om hur man ska vara tjej. Hon har lokaliserat att klassbakgrund och de olika gymnasieprogrammen spelar roll i vilka förhållningssätt som

påverkar deras egen självbild. Ambjörnsson i likhet med Svensson nämner att normer ses genom att avvikelser belyses.

Identitet och idrott

Lindfelt (2006) skriver att den förståelse som växer fram när vi lever med andra människor i en social kontext, som när vi lär oss likheterna och skillnaderna, är de fenomen som vi först kan fastställa innan vi börjar ifrågasätta den. Exempelvis så lär vi oss regler, spelet, tekniken med mera innan vi lär oss varför vi spelar till exempel handboll. Lindfelts text uppfattas av mig som att idrotten konstrueras av oss människor när vi ingår i den sociala kontexten. Detta tolkar jag också som att de människor som ingår i denna sociala kontext kommer att konstrueras av idrotten. Att vinna är ett exempel på en konstruktion som skapats inom idrotten och som det inte finns någon regel skriven eller uppsatt för. Det har blivit utgångspunkt för meningsfull tävlingsidrott (Lindfelt, 2006). Lindfelt skriver idrott som socialt konstruerad eller skapad verklighet. Han skriver att det som är så speciellt med idrottens konstruktion är att den är både medveten och formaliserad genom bestämda regelverk. Genom detta så blir det klart att det finns auktoritet inom idrotten som skapar och övervakar de regler som konstruerats. Detta gör det klart att det finns maktperspektiv gällande idrottens sociala konstruktion (Lindfelt, 2006).

Forsberg (2007) skriver om identitet i sin avhandling och detta är en process där individen blir igenkänd för andra och för sig själv. Identitet ingår i det sociala kapital en människa har och framförallt genom de språkliga. Meningsfulla aktiviteter bidrar till att bestämma vilka vi är. Identitet är något som pågår hela tiden och som påverkas av kollektivet. Identiteten är svår att utveckla utan detta kollektiv. Skapandet av sig själv görs alltså till något värde för att jämlikas med kollektivet och därmed skapar dessa värden normer för hur tjejer ska agera i kollektivet (Taylor, 1995).

Femininitet och idrott

Begreppet femininitet som en del av genusperspektivet möjliggör en diskussion kring flickors uttryck om kläder som de använder i det manliga sammanhanget. Kvinnor och idrott har förändrats de senaste årtiondena. Det inkluderar även den feministiska rörelsen som fortsätter att utmana de traditionella könsrollerna som gett kvinnor ökad möjlighet för kvinnor att idrotta (Theberge, 2000). Inom feministisk forskning ses manligt och kvinnligt som socialt konstruerad (Ambjörnsson, 2006). Butler (2007) ser femininitet som något som är subjektivt. Kvinnan är inte homogen och kan sättas in i en kategori, i så fall skulle det innebära att stora grupper exkluderades vilket inte är verkligheten. Kvinnor konstruerar inte femininismen själva eftersom det skulle innebära att den konstituerande makten skulle bortses och bli förenade med dess representationskrav.

Aapola, Gonick och Harris (2005) skriver att för flickor är det svårt att hitta det aktiva förkroppsligandet med en mer traditionell förståelse för femininitet. De påstår att tjejer ofta får välja något av alternativen istället för att kombinera dem. Idag är det inte tillräckligt för tjejer att se starka ut och vara duktiga i sin idrott utan de måste också vara attraktiva för

mannen och den sportsliga publiken. Gymmet är en annan kultur där kroppar formas. Aapola m.fl. skriver om två grupper som finns på gymmet, body builders och fitness. Fitness har blivit mer populärt bland unga tjejer och i och med detta så har det blivit mer accepterat för tjejer att ha muskulösa kroppar. Sportaktivitet har alltid varit olika för kvinnor och män och gränsen för accepterade typer av kroppsaktiviteter är olika beroende på kön. Etnicitet, kultur och social bakgrund spelar förstås också roll och påverkar uppfattningen om vart gränsen går. Det är upp till individen om den kommer att överstiga gränsen och den behöver ofta mycket socialt stöd.

Tidigare forskning

Normer

Fundberg (2003) skriver att i varje samhälle och i varje tid finns något som anses som normalt. Samtidigt som det finns motstånd mot normaliteten och olika uppfattningar om normalitet. I Svenska samhället tycks män vara närmare normalitetens centrum än kvinnor och jag anser att inom idrotten är det ännu tydligare att män är närmare normaliteten än vad kvinnor är. Utifrån den undersökning som Fundberg gjorde fann han normaliteten genom att spelarna tydligt uttryckte vad som inte var ”normalt”. Han skriver att pojkarna som intervjuades hade svårt att prata om sig själva, det var lättare att prata om vad de inte var. Det som är normaliteten tycks vara det självklara och det som inte hör hit skapar grupper, positioner och identiter som visar att det inte hör till normaliteten. Fundberg beskriver att pojkarna uttrycker maskulinitet genom att ord och handlingar sker implicit. De pratar inte om sig själva som en särskild kategori utan pratar om andra. De pratar om vilka de inte är. Det blir ett belysande av icke-identitet. Ambjörnsson (2004) skriver om hur tjejer förhåller sig till de föreställningar som finns om hur man ska vara tjej. Hon har lokaliserat att klassbakgrund och de olika gymnasieprogrammen spelar roll i vilka förhållningssätt som påverkar deras egen självbild. Ambjörnsson i likhet med Svensson nämner att normer ses genom att avvikelser belyses.

Klädmode

Sättet vi väljer att klä oss, vilka delar av kroppen vi skyddar och med vilka material, färger och plagg detta sker, håller isär oss i grupper och som individer. En individ som tänker på vad den använder för kläder förstår sin sociala praktik och reflekterar över de val han eller hon gör. Gradén och Petersson McIntyre (2009) menar att mode är visuellt och ett sätt för kvinnor att få mäns uppmärksamhet. De nämner tre synsätt som är viktiga inom klädmode, dessa är att mode inte behöver bara vara ytligt utan kan handla om våra platser i det sociala spelet, det kan också innebära gemenskapspraktiker mellan människor och som kan ge kvinnor en möjlighet för kvinnor att höja sig socialt samt att följa modet skapar människan en logik som innefattar tolerans av andras variationer. Modet är en central del av vår kultur och har en egen betydelse, modet som en motor för demokrati och samhällsutveckling, samtidigt som det finns områden där likriktning är principen för modet (Gradén och Petersson McIntyre, 2009).

Kläder har olika material, skärningar och snitt vilket gör att plaggen döljer eller avtäcker kroppen på ett genuskodat vis. Kläderna påverkar hur vi rör oss och vilka delar som får synas. Bekvämligheten handlar inte bara om hur kläderna känns utan känslan av bekvämligheten som en kulturell konstruktion. Bekvämlighetskänslan hänger ihop med föreställningen om att passa in. Vetskapen om att man är ”fel klädd” leder till att det känns fel och tvärtom. Den förkroppsligade kunskapen om vad kläderna gör med kroppen och vad kroppen gör med kläderna motiverar i många fall klädvalet (Gradén och Petersson McIntyre, 2009).

Klädnormer

Ojanen (2009) skriver om normerna som finns bland stallflickor i Finland när det gäller hur dessa klär sig. Kläder signalerar en kulturell ordning och bygger gränser. Ojanen har fokuserat på hur klädsel tolkas som genustraditioner som kommer från talet om kläder. Hon använder sig av stallflickors berättande och tolkar det utifrån en teori (Butler, 1999) om kön som performativt skapats genom handlingar. Normerna som gäller klädseln utformas i relationerna mellan flickor. Klädnormerna produceras av flickor tillsammans med varandra, och i denna studie tillsammans med hästarna, en flickkultur. Flickorna förklarar klädnormerna som att det är hästarna som inverkar på hur tjejer klär sig. Men detta kan inte förklaras bara med hästars närvaro utan också utan pojkars närvaro. Ojanen skriver att denna frånvaro av killar inte bara beror på att tjejer kan klä sig friare utan också att den här frånvaron konstruerar olika former av kontroll som bland annat uttrycks i klädnormer. Ojanen skriver om idén om hästars agerande och använder ett begrepp ”agentiala realism”. Detta begrepp betyder att verkligheten och världen är producerad genom agerande av mänskliga och icke-mänskliga aktörer. Hon använder också begreppet intra-aktivitet, vilket innebär att aktörerna inte är fristående varelser utan konstruerar varandra genom förbundna ageranden. Kaptilet handlar om att hästar påverkar flickornas klädkultur. I stallet går flickor i kläder som de inte använder någon annanstans. Ojanen skriver att flickorna betonar det praktiska med att kläderna ska användas till att bära hö och sprida dynga. Den ideala normen som bildats inom stallet är att kläderna skall vara fula men att utseendet ändå bör vara vårdat och i viss utsträckning rena. Det har kommit fram genom Ojanens intervjuer att om någon kommer i smutsiga kläder så kan det medföra att hon blir utesluten från gemenskapen. Jag tolkar detta som att stalltjejer ska ha kläder som kan smutsas ner men de får inte vara för smutsiga. Smuts blir något avvikande från gemenskapen och ett brott mot normen, en brist på kunskapen om ordning och kontroll (Ojanen, 2009). Det finns otydligheter genom att klä sig fult eller fint. Det ska inte vara för fint som kjol, högklackat eller linnen men samtidigt inte för smutsigt och fult. Det är detta som gör denna studie intressant därför att det finns en speciell norm som måste följas för att befinna sig i ett stall. Denna norm gör det möjligt för flickorna att skapa ett eget rum, gemenskap och gränser. Klädseln spelar roll om man vill vara en fullvärdig medlem i gemenskapen (Ojanen, 2009). Ojanen skriver att detta betyder inom ridsporten att tjejerna klär sig i kläder som inte betrakats som feminina. I stallet klär sig flickor inte i kläder som till sin kulturella betydelse betonar feminitet. Det är viktigt att i stallet inte se pyntad ut. Ojanen skriver att hon tolkar att flickorna bevakar och tecknar gränser för gemenskap med hjälp av sina kroppar. Det bygger upp en konstruktion för feminitet som hon belyser inte är okej i

gemenskapen och förstärker samtidigt den önskvärda normen. Stallet kan tolkas som ett rum där flickor kontrollerar varandra, de säger att det inte spelar någon roll hur de klär sig men ändå så kontrollerar de varandras klädsel. De klär sig enligt normer och klädseln upprätthåller på många sätt den interna ordningen i gemenskapen (Ojanen, 2009). I slutdiskussionen så menar Ojanen (2009) att genom klädnormer kontrollerar flickor sitt uttrymme och andra medlemmar i sin gemenskap. Idealet om flickans kropp att den inte får vara öppet sexuell i ett rum där det inte förekommer män stämmer överens med den västerländska goda medelklassflickan (Ojanen, 2009).

Sterotyper

Idrott är en populär fritidssysselsättning bland barn och spelar en stor roll i hur de bygger framtida beteenden och förståelse. Barn som deltar i idrott och aktiviteter kan bli begränsade av den sociala konstruktionen av kön och könssterotyper. Schmalz och Kerstetter (2006) anser att det finns vissa sporter som är mer för killar eller mer för tjejer. Det som är traditionellt maskulina sporter är basket, fotboll och ishockey. Tjejer sysslar mer med dans och hoppar hopprep. I den resultatdel som presenteras i artikeln så är det endast ett fåtal idrotter som ses som feminina eller maskulina. De flesta idrotter hamnar under kategorin neutrala idrotter men artikeln belyser ändå stora skillnader mellan maskulina idrotter och feminina idrotter. Tjejers erfarenhet inom idrott har blivit undersökt från många olika perspektiv medan killars idrottutövande har mottagit mindre uppmärksamhet. Detta tros bero på att killar som idrottar historiskt har ett naturligt deltagande. Feminina idrotter var typiskt etiskt behagliga och saknade ansikte mot ansikte situationer eller öppen aggression. Maskulina sporter var generellt aggressiva och tävlingsinriktade och innehöll en hög faktor ansikte-mot-ansikte situationer samt kroppslig kontakt (Schmalz och Kerstetter, 2006). Genom dessa sterotyper så kan handboll antas höra till den maskulina idrotten, vilket betyder att informanterna i följande studie som är tjejer befinner sig i en sterotyp maskulin kontext. Genom att idrotterna har delats upp i maskulina och feminina sterotypa idrotter så problematiseras att om tjejer och killar befinner sig i fel sterotypa idrott kan det finnas en risk att bli markerad för att vara homosexuella. Detta för att de påvisar sterotypa maskulina/feminina karaktärsdrag. Stigmatisering associerat med kön i idrott kommer att vara mer framträdande hos en person som deltar i och identifieras nära med idrotten än den individen som inte deltar eller identifieras med idrotten. Schmalz och Kerstetter (2006) skriver att studier varit mer fokuserade på kvinnors erfarenhet i idrott än mäns erfarenhet vilket tyder på att män är närmare de sociala idealen av genus än kvinnor. Detta är speciellt sant i idrott där pojkar är socialiserade att delta och bevisa maskulinteten. Färska studier tyder på att det är mer accepterat för tjejer att befinna sig i manliga idrotter än killar i feminina idrotter. Resultatet i artikeln indikerar att könssterotyper råder i idrotter till den grad att sterotypernas effektiviserar sitt beteende och deltagarnas val. De hinder som finns i beteendet och deltagandets val är att passa in i den sociala normen av lämpligt eller olämpligt beteende baserat på kön. Även satsningar har gjorts för att bevisa att uppfattningen av genus i ett antal besittningar, som till exempel konversationer med barn - som antas är ”osylldig” till genusolikheter - påvisa att de är uppmärksammade och medvetna om de sociala

Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Box 823
301 18 Halmstad

begränsningar som finns inom idrott baserat på genus, men de har svårt att uttrycka varför och hur. Genusroller är dominerade i idrottsaktiviteter, oberoende av att anstränga sig för att förändra attityden och beteendet.

Genuskonstruktion

Genus är konstruerad genom den dagliga sociala interaktionen. Aktivt skapar vi genus på en daglig grund genom att tillverka meningsfullhet som vi interagerar socialt med varandra. Boyle, Marshall, & Robeson (2003) beskriver i sin artikel att det är på ”spelplatsen” som förpuberteten exploderar i variationer av normer som rör vänskap, ledarskap, sexuella relationer, utseende, konkurrens, kompetens och personlig känsla av makt. Förpuberteten behandlas inte i följande studie men kommer ändå tas upp för att jag anser att författarna tar upp viktiga aspekter som kan relateras till min målgrupp. Genom barns sociala interaktioner på spelplatsen lär de sig att handskas med oklarheter och angelägenheter som är relaterade till genus. Först och främst är språket en viktig faktor i hur genus görs på spelplanen. Vuxna och barn använder nästan alltid benämningen flickor och pojkar och detta förstärker könet. Kläderna och skorna utropar också genus, majoriteten av tjejerna klär sig i variationer av regnbågsfärgade kläder och pojkar i mer neutrala färger. Pojkar använder jackor som relateras till idrottslag, tjejer använder dessa ibland. Tjejer använder accessoarer, hårspännen och tofsar, de gör inte killar (Boyle, Marshall, & Robeson, 2003).

Det fanns tillfällen där spelet och ritualerna utmanade de traditionella antagandet om genus, där maskulintet inbegriper att vara självständig, aggressiv och okänslsam medan femininitet mer är fokuserad på relationer, att bryr sig om varandra samt att vara känslsam. I de tillfällen som dessa blev utmanade var när tjejer ingick i traditionella pojksporter/aktiviteter eller när pojkar ingick i traditionella flickaktiviteter. Tjejer använde makt i de kontexterna antingen genom att bry sig men också genom att vara aggressiva. Genom detta så belyses att det finns något inom femininitet som gör att förpubertetstjejer kan spela idrott och fortfarande behålla beundran och statusen för att vara tjej (Boyle, Marshall, & Robeson, 2003).

De flesta av tjejerna som hängde med killarna var tjejer som var atletiska. Vissa av tjejerna klädde sig i ganska androgyna kläder, men majoriteten av dem var tydligt klädda i köns-identifierade kläder, accessoarer och frisyren likande en tjej. Forskarna till studien delade in Tjejerna i tre grupper. Tjejer som var ”i spelet”, Tjejer som var ”in och ut i spelet” och tjejer som var ”aktiv publik på sidan av spelet”. Tjejerna som var ”i spelet” spelade med killarna och var skickliga, snabba, starka och atletiska och de visste om det. Det var uppenbarligen så att för att tjejerna skulle bli accepterade i killarnas sport så behövde de vara fysiskt skickliga (Boyle, Marshall, & Robeson, 2003).

Barnen förstärker deras könsidentitet genom valet av kläder, leksaker och kön av lekkompisar. När vi ser förändringar i könsnormerna är det fler tjejer som väljer att vara med i killarnas lag och de gör det med självförtroende. Det som är mest tydligt är att barn konstruerar kön genom interaktion med andra (Boyle, Marshall, & Robeson, 2003).

Metod

När jag går in i studien så kommer jag att ha en klar förförståelse för hur handbollsflickor använder sig av sportmode. Denna förförståelse kan antingen ses som en begränsning för hur jag uppfattar världen eller som en tillgång till att denna studie blir gjord. Det finns en uppfattning hos mig att detta fenomen med idrottskläder inte bara finns i det handbollslag som undersöks här utan att det även förekommer i andra handbollslag. Min förståelse om idrottskläder kommer att formas genom att jag tar rollen som forskare och utifrån min förståelse tolka samtal och observation. Jag kan inte bortse från denna förförståelse i tolkningen av empiri, eftersom jag inte kan förstå något utan denna förförståelse (Allwood & Erikson, 2010). Utgångspunkten i följande studie utgår i från socialkonstruktivistiska perspektivet (Alvesson och Sköldberg, 2010) som jag nämnde i början. Studien kan ses som en reflekterande forskning där tolkning och reflektion har en stor plats (Alvesson och Sköldberg, 2010). Eftersom ämnet är av starkt intresse för mig som forskare har studien blivit personligt präglad och detta har medfört vissa medvetna urval av resultatet. Tolkningen har medfört som Alvesson och Sköldberg (2010) skriver att jag uttalat mig om den sociala verkligheten och samspelar med de beforskade ämnet samtidigt som kritik mot resultatet diskuteras.

Urval

Informanterna i denna studie bestod av tjejer i åldern 14-17 år. Denna grupp valdes ut för att det fanns ett intresse av att studera den klädsel som dessa tjejer hade på sig. Gruppen var inte okänd för mig och valet som gjorde att det föll på att det var dessa tjejer som skulle vara med i studien hade med den homogena klädseln att göra. Det fanns en förförståelse att om jag tog den grupp där tjejerna hade väldigt lika kläder på sig skulle vara mindre medvetna om normerna och betydelsen av identiteten. Detta visades sig vara fel antagande från min sida, tjejerna var väl medvetna om normerna och identitetskapandet men däremot blev homogeniteten mer intressant.

Eftersom syftet var att studera hur handbollsflickor konstruerar könsidentitet genom mode så krävdes att studien gjordes i den kontexten som dessa befinner sig i. I detta fallet var det att vara i ett handbollslag som finns i den stad som jag befinner mig i för att göra det möjligt för studien att bli genomförd. Studien har ett ändamålsenligt urval (Hartman, 2001) och valet av informanter anpassades efter syftet.

Det som är positivt med denna ålder är att tjejerna troligen köper träningskläderna själva eller får dem av förening. Det är alltså inte föräldrar som bestämmer vad de har för kläder vilket kan förekomma i yngre åldrar.

Tjejer

Valet av ordet tjej kommer i från Ambjörnssons (2004) avhandling där hon anser att genom att använda ordet tjej undviker att distansera sig från termen. Jag håller med om att det innebär vissa problem att använda ordet flickor eller unga kvinnor som hon skriver är vanligt i forskningssammanhang. Flickor ser jag som yngre än den åldern som här ska studeras och

unga kvinnor som äldre än vad som här ska studeras. Tjejer får mig att tänka på ungdomar och att då andra också kopplar till tjejer/ungdomar redan när de läser första orden i texten.

Gruppintervjuer

Esaiasson m.fl. (2012) kallar det för respondentundersökning när svarspersonernas tankar är studieobjekten. Forskaren finner mönster i svaren som den sedan beskriver och tolkar i resultat och analys. I detta fall handlar det om hur tjejer talar om sina kläder och vilken betydelse den får. Samtalsintervju som gjordes i denna studie utgick ifrån färdiga frågor men som för varje gruppintervju ändrade ordning beroende på dialogen mellan mig och dem. Det utfördes tre stycken gruppintervjuer med 4-5 stycken deltagare i varje grupp. Sammanlagt var det 13 stycken tjejer som deltog. Spelarna själva fick dela in sig i grupper beroende på vilken dag de kunde medverka. Gruppintervjuerna ägde rum efter träningen i en lokal anslutning till den hall de genomförde träningen i. Valet av gruppintervjuer gjorde att dynamiken i gruppen medförde att tjejerna kände sig mer trygga i intervjusituationen och som Trost (2010) beskriver det ge utrymme för interaktion i gruppen. Valet önskade ge chans för deltagarna att bygga vidare på varandras idéer och tankar (Trost, 2010) vilket jag upplevde de gjorde i stor utsträckning.

Observation

När frågorna skulle utformas så var dessa baserat på de iakttagelser som gjorts under flera år genom min medverkan i handbollsvärlden samt iakttagelse på träningarna som tjejerna i studien bedriver just nu. Frågorna var riktade mot hur det såg ut på deras träning i form av vilka kläder de använde. Jag gjorde försök att ta fram bilder på kläder som skulle likna deras egen men de var alltid något som de invände mot.

Erfarenheter

Fenomenet ”korta shorts” som studien kommer att behandla har konstuerats av tjejer. I inledningen beskrivs hur jag blivit intresserad av fenomenet och vad fenomenet är. Min erfarenhet av ”korta shorts” inom handbollen har präglat hur analysen utformats. För att gå djupare i hur jag anser att fenomenet förekommer inom handboll så kommer jag här att beskriva mina erfarenheter om det. ”Korta shorts” förekommer i nästan alla lag som jag stött på, allt från distriktslag, olika klubbtag, seniorlag och landslag. Eftersom jag själv vuxit in i handbollen och fenomenet så är det svårt att avgöra när detta startade. Ett tydligt minne när detta fenomen först upptäcktes var vid 15 års ålder och en tjej i mitt lag vekte upp shortsens så högt att folk i omgivningen påpekade och hånade denna tjej. Vart jag än befinner mig i landet och ser en handbollsmatch så använder tjejer ”korta shorts”. Det som upptäckts, om vi ser på landslagsnivå, är att tjejerna numer använder tjejmodell på landlagsdräkten. Detta är något som jag tror kommit på senare år.

Tillvägagångssätt

Valet av att göra studien med en grupp som redan var bekant för mig gjorde det enkelt att ta kontakt med ansvariga ledare. Det började med att jag befann mig nere på träningarna för att se hur de klädde sig och tog sedan kontakt med tränarna och berättade att jag ville göra en

Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Box 823
301 18 Halmstad

studie på tjejerna. Jag tog sedan tränarnas mejladresser för att kunna skicka dem mer information om hur mycket tid jag ville ha samt syftet med studien. Syftet med att befinna mig på träningarna var att se hur de klädde sig och få en ingång till materialet för gruppintervjuerna. För att göra gruppintervjuerna mer intressanta och relevanta för studien så ansåg jag att detta var en nödvändig resurs att tillgå.

När detta gjorts så frågade jag tjejerna efter en träning om de var intresserade av att vara med i studien, vilket de var. Det bestämdes att gruppintervjuerna skulle utföras nästkommande träningar. Jag sa åt dem att jag helst ville att det skulle behålla träningskläderna på under samtalen. Detta eftersom jag ville att det skulle vara så nära ”verkligheten” som möjligt. I efterhand så var det ett klokt beslut eftersom tjejerna då kunde peka, känna och visa hur de använde sig av kläderna. Träningen före den första intervjun gjorde jag en iakttagelse. Det var en tjej under träningen som inte alls såg ut som alla de andra, då menar jag i hur hon var klädd. Detta valde jag att ta upp på gruppintervjun för att jag ansåg att de var intressant och skulle få ut mycket av det.

En av gruppintervjufrågorna handlade om ett herrhandbollslag som spelar i elitserien iförd linnen. Jag valde att ta upp detta som en fråga för att se hur de diskuterade kring att killar använde linne som handbollsklädsel.

Fundbergs (2003) observationer och resonemang har gett mig inspiration till frågorna som ställdes i gruppintervjuerna. För att se normen handlar de om att exkludera det som inte är normalt. En förkortning av intervjuguiden finns som bilaga (bilaga 1). Anledning till att inte hela intervjuguiden är med kommer av att jag inte vill publicera bilderna som fungerade som stimulusmaterial. Intervjuerna transkriberades och analyserades.

Innehållsanalys

Transkripterna bildade texter och texten analyserades genom en kvalitativ innehållsanalys (Graneheim och Lundman, 2003). Meningarna som framkom i texten kondenserades till förståeliga meningar. Därefter sattes meningarna i grupper där tal om samma fenomen bildade koder och sedan kategorier. Allt detta sammanflätades till en sammanhängande text där rubrikerna motsvarar kategorierna, som här nedan presenteras som resultat.

Etiskt övervägande

Eftersom intervjupersonerna var under 18 år så delades ett informerat samtyckesblad ut innan gruppintervjuerna gjordes. Dessa fylldes i och lämnades tillbaka med underskrift från förälder att de tagit del av informationen. Informationen som gavs grundar sig i de etiska principerna som Kvale och Brinkman (2009) skriver och innehåller informerat samtycke, konfidentialitet och bedömningen av hur personerna skulle påverkas av sin medverkan. Information om att intervjuerna skulle spelas in på band gavs och att det endast var jag som skulle lyssna och använda materialet i följande studie.

Resultat

I denna text kommer två liknande begrepp att nämnas, ”träna handboll” och ”spela handboll”. Begreppen kan betyda samma sak men i detta sammanhang vill jag skilja på begreppen. När begreppet träna nämns i texten betyder de att de tränar handboll, i dessa sammanhang har tjejerna kläder som de själva väljer att ha på sig. När begreppet spela handboll nämns är de i situationen match, spela match. Match betyder att de möter andra lag i seriesystem och med domare. De betyder också att kläderna är bestämda enligt formella regler och inget de väljer själva att ha på sig.

”Uppvikta shorts” är ett begrepp som kommer användas i följande text. Under gruppintervjuerna så användes många olika uttryck för att beskriva hur de använder shortsens. De var bland annat uppvikta shorts, ha shortsens högt upp och vika upp shortsens i varv. Alla dessa uttryck betyder att tjejerna drar på sig sina shorts och tar tag i linningen, viker den ett par varv (beror på hur korta de vill ha dem) och shortsens blir kortare i benen.

Resultatet kommer nu att presenteras utifrån de kategorier som framkom under innehållsanalysen. Kategorierna belyser hur tjejerna valde att förklara sin klädsel och vilken betydelse den får för dem. Följande kategorier kommer att presenteras:

- Oskrivna regler i gruppen styr klädvalet
- Se ut som en handbollsspelare
- Vara bekväm i klädvalet och inte sticka ut från mängden
- ”Korta shorts” som uttryck för feminitet och handbollsidentiteten

Oskrivna regler i gruppen styr klädvalet

Det gjordes observationer på träningarna att tjejerna använde kläder som var lika varandra. Det gjorde att frågan om det finns några regler för hur de fick klä sig gjordes. Svaret på denna fråga löd så här från två av tjejerna

- *”Nä alltså det finns inga regler hur man får klä sig alltså överhuvudtaget.*
- *Men det finns alltså vissa synpunkter eller hade någon kommit med långbyxor på en handbollsplan så hade alla kollat på konstigt på den människan liksom för de är inte så”*

Det finns alltså inga regler. Att ha synpunkter och att alla skulle kollat konstigt har jag tolkat som att det är normerna som styr klädseln. Tjejerna berättar flera gånger under intervjutillfällena att finns oskrivna regler, här berättar två tjejer att om man inte följer reglerna så är man nybörjare.

- *Alltså såhär det finns regler som inte är så här skrivna eller nånting de bara finns regler ändå.*
- *Det är så bara”*

Tjejerna berättar om olika situationer där kläderna påverkade om de skulle passa in i laget. Ett exempel var färgen på t-shirten, eftersom alla tränade i svart eller vit t-shirt så var de sällan någon som kom i någon annan färg. De som spelat sen de var små berättar att de hade långbyxor när de var små och sedan började med shorts som de vek upp ju äldre de blev. De berättar också om ett par nya byxor som de fått och där alla började stoppa in strumporna i byxorna, troligen för att de ville vara lika varandra. Så här berättar en av tjejerna som började spela för ett par år sedan.

- *” Okej de är svårt att vänja sig typ när vi började då var det liksom fan va konstigt att dom har byxorna där uppe liksom nu kommer vi med byxorna där nere liksom så höll vi på med de ett tag å sen typ kommer vi på första matchen alltså vi ba varför har ni byxorna så långt uppe för vi fatta inte grejen dom ba man ska ha de som handbollsspelare vi ba aa okej så börja man typ vika en i taget ba vi okej vi prova här första matchen så nästa match då vek man en gång till så ba hahaha jo men de här ba”*

Hon berättar att hon först tyckte det var konstigt men att hon sedan gjorde som de andra. Ett tydligt exempel på att normerna styr klädseln och att det finns en strävan efter homogenitet. Som nämnts tidigare så verkade färgen på t-shirten spela roll. Här kommer frågan om färgen spelar roll och då svarar de så här:

- *”Men man har ju typ såhär svarta.*
- *Men de beror nog på är det många i laget som har många olika färger så spelar de ju ingen roll för då är man ju van vid att se de men kommer typ alla eller värsta mängden i typ svart å vitt å sånt då å sen kommer en i rosa då alltså.*
- *Då är skillnad.*
- *Då reagerar man på det”*

Tjejerna använder svarta t-shirtar därför att alla i laget gör det i detta laget. De fortsätter att berätta att det hade varit okej att ha andra färger, om fler i laget hade haft de.

Se ut som en handbollsspelare

Tjejerna beskrev att inom alla sporter så fanns det en speciell klädstil:

- *”Näe alltså vissa sporter fått såna hur dom ser ut typ alla tjejer har korta shorts typ å aa*

Inom handboll är de att tjejer har korta shorts. Det är personerna själva som bestämt att ”så ska det vara”. De pratar i termer av att varje sport har fått en stämpel på hur man ska klä sig och att det finns regler för hur de får klä sig men att detta är oskrivna regler. De säger att alla tjejer har korta shorts i handboll och att killar inte har de. De påpekar att de ska vara både snyggt och skönt och att de matchkläder som de spelar i påverkar vilka kläder de tränar i. De tror att det är någon känd som börjat haft shortsens uppvikta och att resten sedan följt efter för

att likna dem och bli igenkända som handbollsspelare. Se ut som handbollsspelare talar de om i följande citat.

- *"Men om man ser en "hon ser ut som en handbollsspelare" om man får typ känslan, då ska jag också börja klä mej så för jag vill också se ut som en handbollsspelare.*

Det är verkar vara viktigt att se ut som en handbollsspelare och om de upplever att någon ser ut som en handbollsspelare så börjar de klä sig så. Tjejerna berättar vad basket, fotboll och innebandyspelare har för kläder på sig och där använder alla shortsens långt ner. Så här uttrycker de om innebandytjejer och basketspelare.

- *"Typ innebandytjejerna har ju sina shorts jättelångt ner*
- *De har inte vi.*
- *Å innebandytjejerna har alltid pannband och grejer*
- *Inte basketkläder, så som långa byxor som går nedanför knäna och häng, de funkar inte när man hoppar"*

De poängterar att innebandyspelare har shortsens långt ner och understryker med att de har inte vi. När de ändå talar om innebandyspelare så fortsätter de att säga att de har pannband och grejer. Vilket tolkas som att handbollsspelare inte använder det. Basketspelare använder också långa shorts som går nedanför knäna, det ses som opraktiskt.

Vara bekväm i klädvalet och inte sticka ut från mängden

Att ha linne på träning kunde innebära att de stack ut ur mängden och man var den första som syntes när någon kom in i hallen, detta i negativ bemärkelse. Att bli ihågkommen för sina kläder på en träning var inte något som tjejerna ville uppnå. Långa shorts sågs inte som ett fel att ha på träningen men det var inget som de själva skulle använda, dock så uttrycker de shortsens betydelse såhär:

- *"Alla har shortsens här och det är pinsamt att komma med shortsens här nere för då känner man sig utanför"*

Det är pinsamt att bära kläderna annorlunda mot vad lagkompisarna gör. Tjejerna uttrycker att shortsens har betydelse men i följande stycke vill de också poängtera att det ska vara bekvämt, de ska känna sig trygga och kläderna ska passa en själv.

- *"Jag skulle inte känna mej så trygg heller man kanske man svettas ju ganska mycket å sen om man typ är bar under armhållorna de känns inte så fräscht heller"*

En anledning till att de skulle känna sig trygga var att svetten inte skulle synas och armhålorna skulle inte vädras. De vill motivera varför de inte använder linnen genom att beskriva den kroppsliga kunskapen som de innehar, svett, armhållor samt opraktiskt att träna i

"Korta shorts" som uttryck för feminitet och handbollsidentiteten

De beskriver att de oftast använder shorts som är i killmodell och dessa viker de upp mellan två och fyra varv för shortsens ska bli kortare. Några av tjejerna berättade att när de var nya så testade de att vika upp shortsens först ett varv sedan ett varv till. Innerbyxan som oftast finns i shorts beskrivs som väldigt obekväm. En del klipper bort denna innerbyxa för att det ska gå och vika upp dem och en del använder cykelbyxor för att slippa känna innerbyxan. Det visas en bild på ett par långa shorts och tjejerna beskriver vad de skulle ha gjort med dem.

- *"Dom hade jag då vikit upp.*
- *De hade ja me gjort.*
- *Två varv ungefär.*
- *Hahahaha.*
- *Å precis va jag tänkte å så testar man å så provar man en gång till.*
- *Två varv ungefär"*

Tjejerna skulle ha vikt upp shortsens för att de ska bli kortare i benen. Shortsens får dock inte bli för korta.

- *"Grejen är att.....alltså shortsens ska synas under tröjan den ska gå ner en sån här bit under tröjan.*
- *Typ en decimeter.*
- *Aa typ en decimeter under tröjan"*

Det finns alltså ett mått på hur korta shortsens ska vara. Genom att vika upp shortsens förändrade de modellen och detta var att ha shortsens i tjejstil.

- *"Men de är shortsens som avgör, de är lite mer tjejstil inom handboll"*
- *"Alltså de är en tjejsak"*

De beskrev att detta skiljde sig från andra sporter och jämförde med fotboll, innebandy och basket där tjejerna hade shortsens långt ner. Att vika upp shortsens beskrevs som något som bara tjejer gör inom handboll. Det skulle se konstigt ut om killar också vek upp shortsens tjejerna skulle aldrig kunna se killarna spela i korta shorts. Killar kan heller inte träna i cykelbyxor vilket tjejer i den här gruppen gjorde varje träning. Användande av att bara ha cykelbyxor som underdel på träning var något som tjejerna bara gjort i ett år. Det är inte alla tjejer som använder det utan endast en del. Det är många som använder cykelbyxa med shorts över och de berättar att detta gjorts längre än att bara ha cykelbyxan. Att förändra modellen kan innebära bland annat de här:

- *"Men de är typ så här man ska visa upp så här benen å så*
- *"De är väl för att vi vill visa upp dem därför vi viker upp dem de måste vara en roligare sport att kolla på handbollstjejer än va fotboll"*

Tjejerna är medvetna om att de visar upp benen och även vill göra de. Vidare menar de på att de gör sporten roligare.

Analys

Genom en analys av resultatet har två teman blivit synliga. Dessa teman är:

- Homogentitet som en utgångspunkt för att socialiseras in i handbollslaget
- Korta shorts som en femininisering av klädseln i en manlig kontext

Homogentitet som en utgångspunkt för att socialiseras in i handbollslaget

När tjejerna talade om hur de klädde sig så kom det till uttryck på flera sätt. Något som belystes studien igenom var hur lika de klädde sig. De talade om vilka kläder de använde och framförallt inte använde. Tjejerna halkade ofta in på områden där de belyste hur andra klädde sig fel. Det verkade finnas väldigt små marginaler att hålla sig inom när de talade om sina kläder. Både t-shirten och shortsens skulle se ut på ett visst sätt och de skulle sammanfalla med vad de andra i laget hade på sig, vilket kan tolkas som att de råder en homogen kultur i gruppen. Homogen i en bemärkelse av samhörighet, en strävan efter att se likadana ut. I resultatdiskussionen så kommer detta belysas under normer och identitet där det diskuteras vad som gör att detta homogena sker. Med det menas att normerna kan ha gjort regler för hur de får klä sig så smalt att för en utomstående blir tjejerna väldigt lika klädda. Identiteten som ofta talas i termer av att de ska tillhöra handbollsidentiteten kommer i uttryck av att de vill se ut som handbollsspelare. Att se ut som handbollsspelare kan innebära att man ser ut som äldre , bättre lag eller att de ser ut som det egna handbollslaget. Viljan att se ut som det egna handbollslaget skapar homogenitet i gruppen.

Genom gruppintervjuerna kom det fram att det fanns många sätt att klä sig ”fel” på. Samtidigt som de påstår att det inte finns regler för hur de får klä sig så pratar de om de oskrivna regler som de måste följa. De oskrivna reglerna är regler som de upplever finns för att tjejerna ska vara en del av gruppen. Oskrivna regler eller normer som det i teorin kallas är regler som tjejerna följer för att inte bli uttittade eller utanför gruppen. Dessa oskrivna regler blir synliga genom att tjejerna uttrycker vilka kläder som inte är okej att träna i. Tjejerna talar om att synpunkter, reaktioner och konstiga blickar kommer från omgivningen ifall de skulle komma i ”fel” kläder. Att detta inte är något som de vill utsättas för blir tydligt genom deras uttalande och tonen på rösten. Hur tjejerna pratar om varandra och om andra lag de möter ger ett förtydligande om hur ”man ska klä sig”. De pratar genomgående om hur man INTE får klä sig även när det gäller vad andra i sitt lag har på sig. Det nämndes endast någon gång hur man skulle klä sig och då var det oftast i form av att de visade på sig själv hur de skulle se ut. Vilket skulle kunna tolkas att de själva hade rätt klädsel.

När tjejerna pratade om kläder så jämförde de med andra sporter. Även här i termer att det inte var okej att se ut som någon som spelar någon annan sport. De pratade om sporter som basket, fotboll och innebandy. Tjejerna var tydliga med att påpeka att de inte ville se ut som andra sporters klädstil. Det var inte bara tal om andra sporter utan de uttryckte tydligt vilken sport. De var klara med att en fotbollsspelare såg ut så, en basketspelare såg ut så och en volleybollsspelare såg ut så. De ville identifiera sig med handboll och hur andra handbollsspelare såg ut. För detta så krävdes att de klädde sig på ett speciellt sätt, likt alla

andra och likt hur en handbollsspelare ska se ut enligt dem. Tjejerna jämförde sig också med killar för att visa att de inte klär sig lika som killar gör. Troligen görs detta för att visa på att tjejer har sin egen stil, en egen identitet inom handboll. De är tjejer men i samma sport.

Korta shorts som en femininisering av klädseln i en manlig kontext

Tjejerna i studien berättar att tjejer som spelar handboll oftast använder killmodell på sina shorts men att de viker upp shortsens så att de blir korta i benen. Genom att vika upp shortsens så menar tjejerna att de blir mer tjejiga. Det skulle alltså betyda att tjejer blir mer tjejiga ifall de visar hud. Samtidigt som de ska befinna sig i den sportiga miljön där de manliga normerna styr och förmodligen påverkar deras klädsel så vill de ändå visa att de är tjejer. Genom deras klädsel blir detta både tydligt och otydligt eftersom shortsens blir tjejiga men t-shirten oföränderlig jämförd med killarnas. Det sker en förändring med modellen på flera sätt, som jag nämnt här tidigare så viker de upp shortsens så att de blir kortare. De nämner också att de klipper bort innebyxan i shortsens för att de ska gå att vika upp shortsens utan att de blir obekväma. En tredje förändring som skett är att tjejerna i laget har börjat använda cykelbyxor, både under shortsens och endast använda cykelbyxor med t-shirt till. Cykelbyxor sitter mer tajt än shorts och ses som något bekvämt och praktiskt. Här som i föregående förändring så sker en femininisering av klädseln. Killar använder inte cykelbyxor vilket gör att det blir tjejigt. Tjejerna distansierar sig mot killarna och närmar sig kvinnligheten. Tjejerna talar om att kläderna de använder ska vara bekväma och praktiska för idrotten som de utövar. Kläderna ska passa en själv som de uttrycker det och tjejerna själva får bestämma vilka kläder som de ska använda men samtidigt har de en regel att följa. En analys av detta innebär att det sociala spelet påverkar vad som är accepterat i laget. Tjejer skulle sällan eller aldrig nämna att de använde kläder för att andra i laget gör det. Istället kommer uttryck om bekvämlighet och praktiskt fram.

Metoddiskussion

Metodvalet med gruppintervjuer grundar sig i att jag ville få tjejerna att uttrycka sig i grupp i tal om handbollskläder. Upplevelsen av att tjejerna påverkar varandra hur de ska uttrycka sig när de talar om kläder fanns både före och efter intervjuerna. De resultatdelar som presenteras har varit de uttryck som tjejerna använt tillsammans för att svara på frågorna, exempelvis så har den tjej som talat alltid fått respons på de svar hon givit i form av nickningar och ett mm-ljud eller aa-ljud. Valet av gruppintervju enligt Trost (2010) kan medför många problem bland annat man inte kan förlita sig på medlemmarna kommer hålla tystnadsplikt, storleken på gruppen kan vara svår att hantera och att de som är blygas synpunkter inte kommer fram. Jag ansåg dock detta inte som ett problem då jag inte var intresserad av vilka som sa vad eller att tjejerna inte stod för vad det sa. Däremot såg jag det positivt att tjejerna kunde bygga vidare på varandras idéer och att tjejerna påverkade varandra att svara som de förväntades av dem.

Samhällsvetenskaplig kunskap kan inte friläggas från allt mänskligt och i och med att alla människor är med och konstruerar den sociala verkligheten bidrar den till att skapa sanningar (Alvesson & Skoldberg, 2010). Studien är av denna karaktär och istället för att se den mänskligas tillgång som ett problem utgår studien i från dessa kunskaper. De kunskaper som

Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Box 823
301 18 Halmstad

informanterna har med sig och även de, jag som forskare bär på ses som tillgångar för studien. Detta kommer göra att studien blir unik och håller en hög forskningskvalité utifrån att den har en väl beskriven metoddel.

För att göra studien trovärdig har jag varit noga med materialinsamlingen. När insamling av material gjordes valde jag att spela in gruppintervjuerna på diktafon. Detta för att jag tyckte det var viktigt att inte anteckna under intervjuerna, då det var tillräckligt svårt att hänga med i samtalen ändå. En annan anledning var att jag ville ha möjligheten att ha texter som jag sedan kunde analysera för bästa möjliga resultat. Studien utgår från mina tolkningar av texterna och jag har strävat efter att ha en god kvalitet när det gäller detta. Genom att ha texter nedskrivna innebär det att jag kan läsa igenom texterna flera gånger och få nya infallsvinklar i materialet (Elvstrand, Höberg och Nordvall, 2009). Det finns brister i att studien saknar nyare, relevanta artiklar som behandlar studieämnet. Det fanns en svaghet i att finna dessa och anser att det hade gjort studien mer trovärdig. Saknaden av andra forskares erfarenheter av ämnet är påtaglig.

Thornberg och Fejes (2009) skriver om situerad generaliserbarhet som innebär att forskningen producerar tolkningar, begrepp och beskrivningar av processer eller mönster. Detta gör det möjligt för läsaren att identifiera en process hos ett fenomen som han eller hon inte reflekterat över. ”Korta shorts” kan ses som ett sådant fenomen där läsaren inte reflekterat över tjejs ”korta shorts” men gör det efter den läst denna text och kan se likheter i sina egna erfarenheter. Det jag beskrivit i metoddelen om mina erfarenheter av att ”korta shorts” inte är något specifikt för detta laget utan att detta kan ses i nästan alla handbollskontexter, gör att studien kommer närmre en generaliserbarhet när det gäller temat feminisering. Temat homogenitet är mer kopplat till den specifika studiegruppen där uttryck om att vara lika klädda kan ses som något unikt.

I metoden beskrivs att under gruppintervjutillfällena så togs en iakttagelse om en tjej som inte klädde sig lika som de andra upp för att få en diskussion om hur de ansåg att de klär sig. Detta kan ses som en svaghet när det kommer till den etiska aspekten. Jag har reflekterat i efterhand att det kan ses som personligt angrepp att ta upp denna tjejs klädstil som ett diskussionsämne.

Homogenitet

I analysen har det framkommit att den studerade gruppen strävar efter att vara homogen. Detta kommer att relateras till litteraturen genom två begrepp som anses ligga till grund för denna homogenitet. Dessa begrepp är normer och identitet.

Normer

Normalitet utgår från vad människan inte vill vara och i varje grupp finns egna normaliteter och avvikelser (Svensson, 2007). Tjejnarnas uttal om oskrivna regler kopplas till normer. De oskrivna reglerna eller normerna upplevs finnas för att tjejerna skall vara en del av gruppen. Svensson skriver att individer socialiseras in i samhället och precis detta händer här. De socialiseras in i gruppen för att få en tillhörighet eller bli en del av gruppen som de själva

uttrycker det. För att veta vilka normer som finns i en grupp så sker prövningar (Svensson, 2007), prövningar om hur tjejerna ska ha sina shorts är ett sådant exempel. En av tjejerna berättat att när hon börja spela handboll så hade hon byxorna långt ner men de hade inte de andra tjejerna som spelat längre. Därför testade hon att vika upp shortsens ett varv i taget och märkte att nu såg hon ut som de andra. I laget som hon skulle socialiseras in i fanns en norm som hon insåg att hon borde följa. Förmodligen följde hon detta för att känna tillhörighet till gruppen. Genom detta socialiseras individerna in i laget och in i det normala och klär sig som de förväntas av dem (Svensson, 2007). För att se normerna i en grupp nämner Svensson (2007), Ambjörnsson (2004) och Fundberg (2003) att de handlar om att se avvikelserna. Normer blir först tydliga när någon överträder dem (Svensson, 2007) vilket kan jämföras med följande studie där tjejerna talar om när någon kommer i ”fel” klädsel och istället för att gå obemärkt förbi så kommenterar tjejerna detta för mig och förmodligen för varandra. Bakgrund och situation spelar roll i vilka förhållningssätt som kommer att påverka (Ambjörnsson, 2004). I likhet med Fundbergs studie så talar inte tjejerna om sig själva som en särskild kategori utan mer om hur andra gör. De talar om hur de inte klär sig och det blir ett belysande av icke-identitet.

Ojanens (2009) studie om stallflickor belyser normerna vad gäller klädsel. Klädnormerna produceras av flickor tillsammans med varandra. Eftersom kläderna produceras av tjejerna tillsammans kan det betyda att marginalerna för hur de får klä sig är så liten att det från en utomstående ser väldigt likadana ut. Det kan i sin tur leda till den homogenitet som jag belyser i analysen. Handbollstjejernas klädsel överensstämmer med Ojanens beskrivning om den norm som gjort de möjligt för flickorna att skapa ett eget rum, gemenskap och gränser. Klädseln spelar roll om man vill vara en fullvärdig medlem i gemenskapen. Som nämnts tidigare i studien så kommer detta inte i tal om hur de ska vara klädda utan hur andra klär sig ”fel”. I likhet till stallstudien så finns det ett ”rätt” sätt att klä sig på och inom denna grupp verkar denna begränsning vara så liten att de klär sig oerhört lika. Genom att det finns en klädstil som handbollstjejer använder sig av kan tjejerna kontrollera sitt utrymme och upprätthålla den interna ordningen i gemenskapen (Ojanen, 2009).

Identitet

Identitet beskriver Forsberg (2007) som en process där individen blir igenkänd av andra och sig själv. Bli igenkänd som handbollsspelare och identifieras som det, var något som de nämnde som viktigt. De förklarar också att de inte vill se ut som andra sporter, i tal om kläder, så som basket, fotboll och innebandy. Jag tolkar detta som att dessa idrotter har egna identiteter som gör det till sin sport och tjejerna vill distansiera sig från dessa. De närmar sig på detta vis sin egen identitet, handbollsidentiteten. Identitet påverkas av kollektivet och är svår att utveckla utan detta. Skapandet av sig själv görs för att jämlikas med kollektivet. (Taylor, 1995). Därmed kan det förklaras varför tjejerna skulle känna utanförskap ifall de inte klädde sig som de andra i gruppen. Den egna klädstilen skapar identitet samtidigt som den ska jämlikas med kollektivets, alltså lagets klädstil.

Tjejerna nämner att de ska vara bekväma i de kläder som de tränar i samt att de ska passa en själv och att de ska känna sig trygga i kläderna. Detta är starkt kopplat till det Gradén och Petersson McIntyre (2009) skriver att bekvämligheten handlar inte bara om hur kläderna känns utan känslan av bekvämligheten. Bekvämlighetskänslan hänger ihop med föreställningen om att passa in och förstå sin del i det sociala spelet. Vetskapen om att man är ”fel klädd” leder till att det känns fel. Den förkroppsligade kunskapen om vad kläderna gör med kroppen och vad kroppen gör med kläderna motiverar i många fall klädvalet (Gradén och Petersson McIntyre, 2009). Detta kan kopplas till tjejernas uttryck om linnen där de talar om att svetten syns, armhållorna blir bara och det opraktiska med att bära linne. De vill motivera varför de inte använder linnen genom att beskriva den kroppsliga kunskapen som de innehar, svett, armhållor samt opraktiskt att träna i. Detta för att känslan av bekvämlighet och kunskapen om kläderna hänger ihop med föreställningen att passa in. Om det finns en medvetenhet hos tjejerna varför de använder de kläder som de gör så sammankopplas det med bekvämligheten. Men som Gradén och Petersson McIntyre (2009) skriver handlar det om att förstå det sociala spelet och till och med höja sig socialt i laget. Tal om bekvämlighet kan alltså bara ses som ett sätt att uttrycka att de förstår vad det innebär att vara med i laget. Följa de normer som finns, förstå klädidentiteten som råder inom handboll och i och med det få tillträde till den homogena gruppen. Schmalz och Kerstetter (2006) studie visar på att kön i idrott kommer att vara mer framträdande hos en person som deltar i och identifieras nära med idrotten än den individen som inte deltar eller identifieras med idrotten. Män är närmare den sociala idealen av genus än vad kvinnor är. Jag tolkar detta som att tjejerna, samtidigt som det har de tidigare nämnda identiteten att uppnå, har en idrottsidentitet att uppnå som kan uppfattas åt det manliga hållet. Identifieras med idrottsidentiteten kan innebära, i en idrott som handboll, att en tjej uppfattas ”killig”. Egenskaper som Boyle, Marshall och Robeson (2003) menar är maskulina innebär att tjejerna kan få uppfattningen ”killig”. Genom den diskussion jag nu fört, om det är så att tjejerna har denna ”killiga” idrottsidentitet att uppnå till, kan det leda till feminisering av klädseln?

Uppvikta shorts

I analysen har de framkommit att den studerade gruppen strävar efter att femininera kläderna bland annat genom att de viker upp shortsens. Detta kommer att relateras till litteraturen genom feminitet och genuskonstruktion.

Feminintet

Aapola m.fl (2005) skriver att för flickor så är det svårt att hitta den tränande tjejens förkroppsligande med förståelse för femininitet. Det är inte tillräckligt för tjejer att se starka ut och vara duktiga i sin sport utan de måste vara attraktiva för mannen och den sportsliga publiken. När tjejerna talar om sina shorts nämner de ”visa hud” som en anledning till varför de använder korta shorts. Visa hud kan i detta sammanhang ses som något som görs för mannen och publiken. Vara attraktiv som tjej även fast de befinner sig i en idrottslig miljö. En idrottslig miljö som kan innebära att de förändrar kroppen bort från den kvinnliga kroppsidealen. Ojanens (2009) resonemang om att ställtjejer inte klär sig i kläder som

betraktas som feminina och som den kulturella betydelsen betonar överensstämmer inte med handbollstjejernas klädsel. Som tidigare nämnts så gör handbollstjejer motsatsen genom att de visar hud. Troligen beror det på att i stallet finns inte männen i samma utsträckning som runt en handbollsplan. Dock så finns en likhet med Ojanens tolkning av bevakning och att de tecknar gränser för gemenskapen och att detta i båda fallen görs med hjälp av sina kroppar. Motsvarigheten hos handbollstjejer är att konstruktionen för feminitet är okej i gemenskapen och förstärker den önskvärda normen.

Det behöver inte var helt sant att tjejerna vill visa sin feminitet genom att vika upp shortsens det kanske helt enkelt är så för att det är mer bekvämt, vilket tjejerna uttrycker genomgående i studien men jag anser att det är problematiskt att de uttrycker det så. En hel grupp kan inte tycka det är bekvämt att shortsens skär in, som den faktiskt gör i många fall. Gradén och Petersson McIntyres (2009) beskrivning av kläder som användande för bekvämligheten berör detta ämne. När vi använder kläder som vi tycker är bekväma och att denna bekvämlighet handlar om att vi är medvetna om vad kläderna gör med vår kropp. Vi vill dölja vår dallriga mage genom att bära en tröja som inte sitter tajt eller visa våra tränade ben genom att ha shorts som är korta. Kunskapen om vår kropp och hur kläder visar upp vår kropp gör att kläderna blir bekväma. Samtidigt som detta sker så sker en ”inskolning” i gruppen, för att passa in i gruppen så verkar det gälla att man ska ha shortsens som alla andra har shortsens och detta kan ju påverkas av det som nyss diskuterades, medveten om sin bekväma klädsel. Genom att förändra modellen för att visa sin feminitet kopplar jag till hur tjejer klär sig till vardags. När tjejer använder till exempel en t-shirt som är gjord för killar så har jag märkt att vi viker upp ärmarna för att göra ärmen kortare och mer ”tjejig”. Jag har också sett att vissa klipper bort tröjans ringning. Det som dock gör det hela problematiskt är att detta INTE sker bland handbollstjejer. På handbollsplanen ska det tydligen användas den killiga modellen på tröjan men shortsens modell förändras. I och med att jag har uppmärksammat detta leder det till en problematik att tjejerna viker upp shortsens för att det ska bli mer feminint. Dock är det intressant att diskutera feminitet utifrån de uttryck om att tjejerna förändrar shortsens modell för att göra dem mer ”tjejiga”. När jag ser Sveriges handbollsdamer spela på tvn så använder de tjejmodell på t-shirten men detta har jag endast sett i landslagssammanhang. Om nu tjejerna vill leva upp till handbollsidentiteten kanske strävan är att träna och spela i tjejmodell på t-shirten men att detta måste accepteras av gruppen för att en förändring ska ske.

Genuskonstruktion

Boyle, Marshall och Robeson (2003) skriver att det finns olika traditionella antagande om genus. Maskulin är att vara självständig, aggressiv och okänslsam medan feminitet mer är fokuserad på relationer, bry sig om varandra och vara känslsam. De fortsätter att skriva att tjejer som ingick i traditionella killsporter utmanar dessa antaganden. Handboll kan ses som en traditionell killsport eftersom de uppfyller de generella faktorerna som Schmalz och Kerstetter (2006) skriver om. Tjejerna idrottar i en traditionellt manlig idrott. Genom deras användande av killkläder anser jag att det blir tydligt att de är medvetna om detta. Dock vill de utmana den och visa upp sin feminina sida och har gjorts bland annat genom förändringen av modellen.

Boyle, Marshall och Robeson (2003) skriver om feminina beteenden och menar att de går att idrotta och fortfarande behålla statusen att vara tjej. Detta kan liknas med handbollstjejerna då det framgick att det var viktigt att visa sin feminina sida samtidigt som de befinner sig i en sport som generellt är aggressiv, tävlingsinriktad och innehåller en hög faktor ansikte mot ansikte situationer samt kroppslig kontakt (Schmalz och Kerstetter, 2006). Boyle, Marshall och Robeson (2003) studie visar också på att tjejer som idrottar, tillsammans med killarna i detta fallet, väljer att klä sig i könsidentifierade kläder, med accessoarer och tjejfrisyr. Detta har upptäckts bland handbollstjejerna också, de uttrycker att vara fin i håret är bland de viktigaste när de kliver ut på handbollsplanen. Könsidentifierade kläder kan vi nu i slutet av denna diskussion konstatera som en viktig del av handbollstjejers sociala betydelse. För att vara med i den sociala gemenskapen verkar det krävas att tjejerna är feminina och ser tjejiga ut. Som Butler (2007) skriver så konstruerar kvinnor inte feminismen själva eftersom de skulle innebära att makten bortses från att bli förenade med representationskraven. Publiken och männen som befinner sig runt spelplatsen har förmodligen påverkat klädstilen som handbollstjejerna har på spelplanen. Då är frågan, hur kommer det sig att exempelvis fotbollspelare, basketspelare och innebandyspelare inte påverkats av männen när det kommer till shortsens? Dock har jag uppmärksammat att Sveriges damfotbollsspelare spelade i något som liknade tjejmodelltröjor. Tyder det på att tjejers idrottskläder är inne i en förändring? Och kanske är det så att handbollstjejerna leder vägen.

Konklusion

Syftet med studien var att se hur handbollstjejer materialiserar kläder. Det framkom att tjejerna strävar efter homogenitet genom hur de klär sig. Normer och identitet anses ligga till grund för denna homogenitet. Normer i tal om hur de inte fick klä sig och identitet i tal om att liknas vid en handbollsspelare. Svaren ställs i relation till Ojanens (2009) studie där hon talar om ställtjejjers normer när det gäller klädsel och det finns ett starkt samband mellan min studie och hennes studie i tal om normer. Det framkom också att tjejerna femininiserar kläderna när de viker upp shortsens. Användandet av korta uppvikta shorts ses som något feminint och påverkas av genuskonstruktionen där tjejer utmanar antagandet om genus då de befinner sig i en traditionell manlig idrott. Genom att problematisera feminiseringen framkom diskussionen att det inte behöver vara så att tjejerna femininiserar utan att det är för bekvämligheten som de använder ”korta shorts”. Den intressanta analysen som tyder på att det är männen kring spelplatsen som påverkat handbollstjejers klädstil är långt i från sannsynlig men trovärdig.

Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Box 823
301 18 Halmstad

Referenslista

- Aapola, S., Gonick, M. & Harris, A. (2005). *Young Femininity – Girlhood, power and social change*. New York: Houndmills.
- Allwood, C. M. & Erikson, M. G. (2010). *Grundläggande vetenskapsteori – för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion – vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Boyle, D.E., Marshall, N.L. & Robeson, W.W. (2003). Gender at Play: Fourth-grade girls and boys on the playground. *American behavioral scientist*. S. 1326 – 1345.
- Butler, J. (1999). I: Gradén, L. & McIntyre, M. (2009) *Modets metamorfoser – den klädda kroppens identiteter och förvandlingar*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Butler, J. (2007). *Genustrubbel – feminism och identitetens subversion*. Göteborg: diadalos.
- Elvstrand, H., Högberg, R. & Nordvall, H. (2009). Analysarbete inom fältforskning. S. 178-197. I: Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). *Handbook i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. och Wängnerud, L. (2012) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Nordstedts Juridik AB.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). *Handbook I kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Forsberg, L. (2007). *Att utveckla handlingskraft - om flickors identitetsskapande processer i stallet*. Luleå: Institution för pedagogik och lärande.
- Fundberg, J. (2003). *Kom igen, gubbar! – om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Gradén, L. och Petersson McIntyre, M. (2009). Inledning. S. 9-27. I: *Modets Metamorfoser*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Graneheim, U.H., & Lundman, B. (2003). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, s. 105-112.
- Hartman, J. (2001). *Grundad teori. Teorigenerering på empirisk grund*. Studentlitteratur: Lund.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Box 823
301 18 Halmstad

Lindfelt, M. (2006). *Meningsskapande idrott - Livsåskådningsrelevanta perspektiv och empiriska kontraste*. Riga: Nya doxa.

Muller, T. K. (2007). The contested terrain of the women's National Basketball Association arena. S. 39-52. I: Carmichael Aitchison, C. (2007). *Sport & Gender identities – masculinities, femininities and sexualities*. New York: Routledge.

Ojanen, K. (2009). ”Man går inte till stallet i minikjol” Befriande, begränsande klädsel i stallflickors gemenskap. S. 55-75. I: Gradén, L. och Petersson McIntyre, M. (2009). *Modets Metamorfoser*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Petersson McIntyre, M. (2009). Genus, sportmode och flexibla fibrer. S. 30-54. I: Gradén, L. & McIntyre, M. (2009). *Modets metamorfoser – den klädda kroppens identiteter och förvandlingar*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Schmalz, D. L. & Kerstetter, D. L. (2006). Girlie Girls and Manly Men: Children's stigma consciousness of gender in sports and physical activities. *Journal of Leisure Research*. 38 (4) sid. 536-557.

Svensson, K. (2007). *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Taylor, C. (1995). *Identitet, frihet och gemenskap*. Göteborg: Daidalos AB.

Theberge, N. (2000). Gender and Sport. S. 322-333. I: Coakley, J & Dunning, E. (2000). *Handbook of sports studies*. London: SAGE publications Ltd.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1.

Fokusgruppsfrågor/Guide

1. Vad tänker ni på när ni hör ordet idrottskläder?
2. Hur använder sig handbollsspelare av idrottskläder?
3. Hur skulle ni beskriva en tjej som spelar handboll i termer av kläder?
4. Upplever ni att det finns regler för hur ni får klä er?
5. Hur skulle ni vilja beskriva eran egen klädsel jämfört med andra sporter?
6. Hur tycker ni man borde klä sig när man spelar handboll?
7. Finns det något som ni inte skulle klä i er när ni spelar handboll?
8. Var det någon som såg matchen i söndags? Hur skulle man kunna beskriva Malmös kläder?

9. Beskriv hur ni tänker kring denna bild?
(tjejer/killar, relation till idrott, måste de vara de, skulle ni spela handboll i detta, varför?)

10. Vad har ni för kläder när ni åker till träning? Hur kommer det sig att ni har dessa kläder? Finns det något speciellt som säger att ni borde ha dessa kläder på er när ni åker till träning. Kan ni beskriva hur dessa kläder ser ut och om det skiljer sig från andra sporter?

11. Sminkar ni er när ni tränar? Varför gör ni de respektive inte de?

12. Om ni tänker utanför kläder är det något annat som kan kopplas till en typisk handbollsspelare i erat lag? Jag tänker på piercingar, örhängen, tatueringar eller hår. Och finns det något som verkligen inte är okej att komma till träningen med?